

Sreda, 23. oktobar 2002.

Svedok C-020

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 9.17 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Ne možemo zasada da nastavimo sa svedočenjem svedoka, pa bi smo mogli da se pozabavimo nekim nerešenim pitanjima. Naime, treba da čujemo neke pravne argumente u odnosu na svedoka 36. Pred nama je jedan predlog podnet po Pravilu 92bis, da se, naime, neki delovi njegovog iskaza rade u skladu s tim pravilom i uz, naravno, dostavu dokumenata. Prijatelj suda je poslao jedan dopis pa ćemo i njega da saslušamo, kao i optuženog, naravno i na kraju tužioca. Gospodine Kej (Kay), hvala vam na vašem dopisu. Pod pretpostavkom da su izjave prihvatljive s obzirom na to da se odnose na političku, odnosno vojnu pozadinu, vi ipak sporite samu mogućnost usvajanja tih dokaza.

PRIJATELJ SUDA KEJ: U paragrafu 13 mi smo izneli nekoliko pitanja koje Pretresno veće treba da uzme u razmatranje, po našem mišljenju, u odnosu na prihvatanje ovih dokaza u ovom obliku. Naznačili smo opšti i javni interes s obzirom na važnost i detaljnu prirodu ovih dokaza. Reč je, naime, o ključnim političkim i istorijskim pitanjima ovog Predmeta.

SUDIJA MEJ: Dajte mi primer. Kažete da su to ključna pitanja, ali molim vas da nam ilustrujete to konkretnim primerom.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Pogledajte onaj deo dokaznog predmeta gde se govori o stvaranju Srpske Autonomne Oblasti Krajina, na primer. Tamo ćete da vidite čitav niz dokaznih predmeta s tim u vezi.

SUDIJA MEJ: To je stranica 6?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da, stranica 6 izjave. Podneta je u skladu sa Pravilom 92bis. Kao što znate iz pretpretresnog podneska Tužilaštva, učestvovanje optuženog u ovoj stvari je deo teze Tužilaštva protiv njega, a ovde imamo pregršt dokaznih predmeta, ukupno 75, a koji detaljno opisuju tok događaja od samog početka, dakle od prvog dokaznog predmeta, pa sve do kraja, a sam svedok isto tako iznosi komentare u toj izjavi o raznim aspektima stvaranja tog entiteta.

SUDIJA MEJ: Dobro, ali nama nije jasno sledeće: mi vidimo dokumente, mi ćemo ih i uzeti u obzir, naravno razmotrićemo ih kao i sam njihov broj, ali na šta ste mislili kada ste rekli da je svedok izneo komentare? Kakve komentare?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Ako pogledate njegovu izjavu gde se poziva na Radovana Karadžića na stranicama 1 i 2, to su stvari u vezi sa kojima bi optuženi sigurno postavljao pitanja. Naime, reč je o formiranju tih stranaka.

SUDIJA MEJ: Naravno da optuženi može da postavi ta pitanja.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da, ali njemu je vrlo teško ako taj materijal stiže pravo u sudnicu bez nekog prethodnog objašnjenja. Pod tim okolnostima da li biste vi, časnici Sude, mogli da razmotrite ove dokaze? Mi imamo, naime, izjavu od otprilike 10 stranica samog svedoka, ali tu su još i dva registratora dokaznih predmeta koji detaljno govore o uspostavljanju raznoraznih odbora, regija, opština. Međutim, bez ikakvog objašnjenja konteksta u kom se sve to odvijalo i kao što možemo da vidimo iz pretpretresnog podneska, politika koja je ležala iza svega toga, iza svih tih događaja je deo teze tužioca protiv optuženog.

SUDIJA ROBINSON: Ovo je vrlo zanimljiva tema, gospodine Kej. Naime, što se tiče značaja ovih dokaza za tezu Tužilaštva, da li vi kažete da je uspostavljanje ovih tela u vezi sa zajedničkim zločinačkim poduhvatom, odnosno učestvovanjem optuženog u tom zajedničkom zločinačkom poduhvatu?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da, ovde se spominju neka imena i jedno konkretno ime koje se dovodi u vezu s optuženim i to je svakako od velikog interesa.

Ne želim da kažem ništa više budući da smo na otvorenoj sednici. Ovde se očigledno radi o značajnom učestvovanju i pitanjima o kojima će optuženi sigurno želeći unakrsno da ispituje. Međutim, to je vrlo težak zadatak, da bi to moglo da se izvede, dakle, da bi moglo da se vodi unakrsno ispitivanje na osnovu ova dva registratora, na osnovu izjave ovog svedoka. To je vrlo teško. Osim toga Sud nije dobio celo objašnjenje. Vrlo je, naime, teško to da se izvuče iz izjave. Na neki način ovo nema nikakvog konteksta. Na neki način je u praznini.

SUDIJA MEJ: U Predmetu ovakve prirode mi moramo, očekuje se, naime, od nas da se osvrnemo na ovoliku količinu materijala i ne možemo da budemo toliko obavezani praksom nacionalnih jurisdikcija. Međutim, tačno je da se radi o ogromnoj količini materijala i moramo da nađemo način da se njima pozabavimo, način koji neće da ide na štetu pravičnosti suđenja. To je ključno pitanje. Kaže se da su dokumenti tu, da mogu da se pročitaju, da na osnovu njih može unakrsno da se ispituje tako da ne bi trebalo ništa da ide na štetu pravičnosti suđenja. E sada mi znamo da je ovo vrlo težak zadatak, ako treba da se ispituje na osnovu 75 dokumenata. Ja ne znam da li se nešto dobija time što imamo i izjavu. Mislim da bismo morali da pogledamo postoji li neki konstruktivniji način da radimo na osnovu ovolike količine materijala, a da ne oštetimo pravičnost suđenja.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Glavni element je javni interes. Naime, politika razvoja ovih autonomnih oblasti i opština je bila ključna tema od samog početka suđenja.

SUDIJA ROBINSON: Ne radi se samo o istorijskoj pozadini. Kao što ste sami istakli, reč je o centralnom, ključnom pitanju i može da se dovede u vezu sa principom *res gestae*. To je toliko blizu relevantnih događaja da je teško koristiti reč "*istorijska pozadina*".

SUDIJA MEJ: Da, ipak to jeste politička pozadina, što ide u skladu s pravilima. Međutim, da se vratimo na dokumente. Zašto nam treba svedok da bismo prošli čitavu listu dokumenata? Naime, Pretresno veće može da pročita dokumente, na primer, pogledajte stranicu 3.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Dokumenta ili izjave?

SUDIJA MEJ: Ne, ne, izjave. Vi imate dokumente, mi nemamo dokumente, pa ste u nešto boljoj poziciji. Ja sada gledam stranicu 3 izjave. Možda bi bilo bolje da pogledamo stranicu 6 koja je već otvorena. Dakle, ono šta ja primećujem jeste da počinjemo s jednim obaveštenjem predsedniku Predsedništva, izvinite, od predsednika Predsedništva i zatim je sledeći dokument Statut SAO Krajine, odluka kojom se provodi taj Statut i tako dalje. Svi ovi dokumenti, meni se barem čini, govore sami za sebe. Ukoliko i postoji neko pitanje tumačenja ovih dokumenata, zašto svedoka o tome ne bi mogao da se pita za vreme unakrsnog ispitivanja? Vi možda imate neki protivargument u vezi s tim, ne znam.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Učestvovanje samog svedoka, odnosno njegova veza sa ovim dokumentima je očigledna, u odnosu na veliki broj ovih dokumenata. Biću eksplicitan, odnosno neću da kažem ništa više o tome kako su dokumenti proizvedeni i kako je uopšte došlo do uspostavljanja ovih organa i tvorevina u ovom regionu. Možda je od velike važnosti u smislu ko je šta činio i ko je kakva ovlašćenja imao. Međutim, ja se takođe slažem s tvrdnjom sudije Robinsona (Robinson) da oni nisu istorijske prirode, već političke prirode i kao takvi predstavljaju kontekst slučaja, a znamo da je ovaj slučaj dobrim delom političke prirode i da treba govoriti i razmotriti političku moć koju su pojedinci imali u ovom regionu i u drugim regionima, a šta je jasno iz pretpretresnog podneska Tužilaštva. Naime, oni smatraju da je optuženi odgovoran za to, oni tvrde da je on povlačio konce. Dokumenti kao što su ovi, koji detaljno opisuju političku strukturu autonomnih oblasti su takvi da se vidi da svedok može s tim da se dovede u vezu. Međutim, kontekst je takav da bismo trebali da dobijemo dodatno objašnjenje od tužioca i da čujemo šta je tačno njihova teza u tom smislu.

SUDIJA ROBINSON: Ja bih se složio s vama, ali kad sam rekao da oni nisu istorijske prirode, ja sam hteo da kažem da su političke prirode. Međutim, pitanje je kakav ćemo status da im damo. Mislim da bi svako mogao da ima korist iz toga da se ovakva vrsta dokaza izvodi i to putem glavnog ispitivanja. Možda svedok ne mora da se vodi u odnosu na sve ove dokumente, ne znam. Možda može da se vodi kroz samo neke od ovih dokumenata, a ostali mogu jednostavno da se ponude u spis.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Tužilac je izneo svoje argumente u predlogu koji je podnet, opisao je politički razvoj srpskih područja u Hrvatskoj od 1990.

godine pa do početka 1992. godine. U tom kontekstu, dokazi u obliku Pravila 92bis kojima se govori o ovim relevantnim političkim zbivanjima zahteva da se čitav predmet izvede na način da se iznese pred svedoka i da se svedok pita kakav je stav, odnosno da tužilac na taj način dodatno objasni koja je njihova teza u tom smislu.

SUDIJA MEJ: Mislim da mi možda previše važnosti pridajemo usmenom svedočenju. Na koji način se poboljšava kvaliteta izjave ovog svedoka ako on dođe usmeno da svedoči o ovim pitanjima? Ja znam, meni je jasno da događaji i razgovori su nešto o čemu može da se svedoči usmeno i zanimljivo je. Međutim, ovde se opisuje angažman i učestvovanje nekih institucija i s obzirom na to priča može da se ispriča putem dokumenata.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Svakako, ona može da se ispriča putem dokumenata. Međutim, stvar je u tome da tužilac mora da iznese ovde svoju tezu, da iznese tvrdnje protiv optuženog. Ako se teza Tužilaštva ne iznese jasno protiv optuženog, ja ne znam kako on može na to da se osvrne. Ovaj svedok je od ključne važnosti za ove materijale od 1990. do 1992. godine.

SUDIJA MEJ: Meni je jasno da on može neke stvari da kaže u unakrsnom ispitivanju, ali nije mi jasno šta bi on to mogao da kaže u usmenom svedočenju u glavnom ispitivanju, a šta bi dodalo, odnosno poboljšalo kvalitet ove pisane izjave?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Ne znam, on nije moj svedok.

SUDIJA MEJ: Da, ali vi se koristite izrazom "izneti tezu", mislim, to je na tužiocu, ne na svedoku. Dakle, mene zanima u čemu je značaj svedočenja uživo, što će ono da doprinese, da doda ovoj izjavi?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Tužilac mora da iznese svoju tezu putem svedoka. Oni su to učinili, naravno, delom u uvodnoj reči, u optužnici, u pretpretresnom podnesku i tako dalje. Međutim, za to treba da imamo dokaze, da bi se sve to podržalo, kako bi njihova teza imala bilo kakvog značaja. Oni su izneli svoje teze protiv optuženog. Međutim, onda su samo dostavili jednu izjavu od 10 stranica kao potvrdu tim svojim tvrdnjama i opteretili nas sa dva registratora dokumenata koji sadrže veliku količinu istorijskog i političkog materijala. Optuženi ne može uspešno na to da odgovori.

SUDIJA MEJ: Ovde se radi o dokumentima, postoje svedoci za koje Pretresno veće mora da utvrdi da li svedoci govore istinu putem usmenog svedočenja. To nije ovde slučaj. Vi kažete da bi tužilac trebao da prođe kroz čitave ove materijale, dokumente i da jasno naznači koji je značaj pojedinih pitanja, da oni ne mogu jednostavno da dostave dokumente i da kažu "evo vidite, to je paragraf taj i taj i u tome je značaj". Da li to vi tvrdite?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da, upravo to. Ovo, po našem mišljenju, kako sada izgleda, ne pomaže Pretresnom veću ni na koji način, a kada je reč o ovim konkretnim pitanjima.

SUDIJA MEJ: Hvala, gospodine Kej. Ako nemate ništa da dodate, saslušaćemo gospodina Miloševića. Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa vi znate da sam ja kategorično protiv upotrebe ovog Pravila 92bis koje se, u stvari, svodi, imajući u vidu praksu koju ste vi ovde sprovodili ovih poslednjih meseci, na ograničavanje mogućnosti mog unakrsnog ispitivanja. To praktično znači da se ovde izruči jedna velika količina dokumenata i tvrdnji, a onda se onemogućuje ispitivanje svedoka, a u ovom slučaju vidimo da svedok ne treba čak ni da svedoči, nego samo donese materijale, pa se onda pitam u čemu je onda svrha pojavljivanja svedoka ako je on, a s obzirom na svoju funkciju to nije mogao da bude, samo u ulozi nekog poštara ili arhivara, da donese i prikupi nekakve materijale koje su organi Republike Srpske Krajine donosili od svog osnivanja, od formiranja Srpske Autonomne Oblasti, pa kasnije Republike Srpske Krajine i niz drugih stvari. Prema tome, uz ovo šta je gospodin Kej naglasio, a šta mi se čini sasvim ispravnim, ja želim samo da dodam glavno pitanje koje povređuje mogućnost sagledavanja istina, a to je pitanje ograničavanja mog unakrsnog ispitivanja. Prema tome, vi biste morali da imate u vidu da ako imate tu, ja nisam video još sve te dokumente, ako imate 70 dokumenata, vi morate da mi omogućite da pitam svedoka o svakom od tih dokumenata i da ga pitam o vezama i stepenu u kome on može da potvrdi ili da smatra da je na bilo kakav način u to bila uključena Vlada Srbije ili ja lično ili organi Republike Srbije i tako dalje, jer nesumnjivo je da nije Srbija instalirala na jednoj trećini teritorije, tamo na kojoj živi srpski narod, nije taj narod instalirala Republika Srbija 1990. godine, nego taj narod živi na tim prostorima nekoliko vekova i kao što smo ustanovili, nastojao je da opstane na tim prostorima, a ne da bilo kako drugom uskraćuje svoja prava. Prema tome, ima niz pitanja koja

će se tu morati da otvore i ja mislim da je ovo tipičan primer svedoka koji je apsolutno nepodoban za ispitivanje po vašim Pravilima 92bis. On bi morao da da svoju celovitu izjavu i da meni bude stavljeno na raspolaganje da ga unakrsno detaljno ispitam. Smatram, dakle, da treba odbaciti zahtev da se on tretira po skraćenom postupku, već da se mora tretirati na celovit način i po svim aspektima o kojima on svedoči.

SUDIJA MEJ: Gledamo na sat. Sada bismo možda mogli da nastavimo sa svedokom, a to ćemo da učinimo na privatnoj sednici. Pre nego što to učinimo, gospodine Najs (Nice), ostavićemo vašu argumentaciju za kasnije, negde pred kraj radnog dana. Idemo sada na privatnu sednicu.

(privatna sednica)

sekretar: Ponovo smo na otvorenoj sednici.

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs, ukoliko je potrebno, vi sa svedokom tokom bilo kog prekida možete da razgovarati u vezi sa ovom materijom. Gospodine Miloševiću, došao je na vas red da unakrsno ispitujete. Imate najviše dva i po sata za to. Molim vas da imate u vidu da, ako bude potrebno, da postavite neko pitanje koje može da otkrije njegov identitet na bilo kakav način, da takva pitanja postavljate na privatnoj sednici. Tako da ako bude nekih pitanja, naročito u vezi sa stvarima o kojima je svedok govorio juče na privatnoj sednici juče, takva pitanja treba da se postavljaju na privatnoj sednici. Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja želim prvo da stavim prigovor na izgleda sada već potpuno proširenu praksu da se ovo sve događa na privatnim sednicama. Moje je čvrsto uverenje i pri tome ne mislim samo na ovog svedoka, već i na nekoliko prethodnih, da su razlozi za zaštitu svedoka tumačeni suviše široko. To što se javnost isključuje sa ...

SUDIJA MEJ: To je rečeno na privatnoj sednici, kao što vi odlično znate. Ovaj prigovor će da bude prekinut, nema smisla da ga uopšte stavljate. Pretresno veće odlučuje, imajući u vidu bezbednost svedoka, šta treba da bude na privatnoj sednici, a šta ne. Što se tiče vaših briga, pravičnost postupka se

obebeđuje vašim pravom da unakrsno ispitujete. Vama se nikako ne nanosi šteta time što se nešto govori na privatnoj ili u otvorenoj sednici. Šteta može da se nanese vama samo time što niste u javnosti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, ja sam više puta ovde rekao da je jedini motiv zbog koga ja koristim mogućnost da unakrsno ispitujem svedoka javno, taj da se javno čuje ono šta je istina. Kad vi zatvarate sednice ...

SUDIJA MEJ: Slušajte, gospodine Miloševiću, izgleda da vi ne razumete. Ovo ovde sudi Pretresno veće, a ne javnost. Sve sednice, koliko god je to moguće, treba da budu javne, to se podrazumeva, to je jedna od osnova svakog sudskog sistema, uključujući i ovaj. Međutim, s druge strane, morate da razumete da imate problema vezanih za bezbednost svedoka koji po nekad prevagnu nad potrebom za javnim sednicama. Hoću da kažem sledeće, to nikako ne utiče na pravičnost postupka. Taj postupak ide dalje i vi imate pravo da unakrsno ispitujete na privatnoj sednici tako da to ni na koji način ne šteti pravičnosti postupka. Vas ne treba da brine da li su sednice javne ili privatne. Vi treba da se koncentrišete na svoje unakrsno ispitivanje bilo na privatnoj, bilo na javnoj sednici. Obavešteni ste da one stvari koje treba da se rasprave na privatnoj sednici, treba da se prodiskutuju i završe danas. Imajte to u vidu. Vreme koje je utrošeno na raspravu o ovom pitanju biće oduzeto od bilo kog daljeg unakrsnog ispitivanja.

TUŽILAC NAJS: Mogu li da stavim primedbu? Ono šta je rekao optuženi i čime je želeo da otkrije neke stvari koje su pomenute na privatnoj sednici moraće, naravno, da bude izbrisano iz transkripta. Možda će Pretresno veće da se složi da treba da se objasni ograničenom broju ljudi koji su prisutni, koji su to čuli, da će bilo kakvo ponavljanje tih podataka da predstavlja nepoštovanje Suda, što povlačiti njihovu odgovornost.

SUDIJA MEJ: Galerija je čula naše upozorenje i Pretresno veće ga ponavlja. Izvolite, gospodine Miloševiću.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovo pitanje identifikacije svedoka uzeto je tako široko da ja onda zaista ne mogu da budem siguran u kojoj meri bilo

koje pitanje njega ne identifikuje, s obzirom na ono šta je on ovde govorio, ali da pokušamo, jer ja bih želeo da na javnoj sednici obavim unakrsno ispitivanje, a ne na tajnoj. I želim još jednom da napomenem da mislim da su tajna suđenja karakteristika jedne prošlosti kojom se niko ne može da pohvali. A pošto vi ovu operaciju koja se ovde sprovodi nazivate suđenjem, onda se to sigurno može i na nju da odnosi. Postaviću nekoliko pitanja koja vas se tiču, ali neće razotkriti vaš identitet.

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: U redu.

SUDIJA MEJ: Ne, nikako. Idemo na privatnu sednicu.

(privatna sednica)

SUDIJA MEJ: Pošto smo danas kasnije počeli, predlažem da napravimo pauzu, na primer, 10.55 i to na 25 minuta. Dakle, sledeći deo rasprave će da bude između 11.20 i 13.00. Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Jesmo li ponovo na javnoj sednici?

SUDIJA MEJ: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Govorite o tome da ste otišli na ozrensko ratište. Recite mi šta je bio motiv vašeg odlaska na ozrensko ratište?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Prvi motiv je bio, pošto nisam imao sigurnost, sumnjao sam da bi moglo doći do nekih problema zbog toga što sam napustio tu grupaciju i zbog toga što sam poreklom sa tog Ozrena.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali shvatam da vam je prvi motiv bio da se sklonite od opasnosti koja vam je pretila od grupacije koju ste napustili?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: 80 posto, 80 posto je to razlog.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: 80 posto? A da li ste otišli tamo i iz bilo kakvih drugih motiva osim, znači, da sačuvate glavu od te grupacije koju ste napustili?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Da, otišao sam kao dobrovoljac, jer kompletan kraj odakle sam ja otprilike potiče sa tih krajeva, ali niko nije otišao tamo iz kraja kao dobrovoljac, znači ja sam bio neki prvi, recimo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi ste čak svedočili i o Lovasu i navodili čak i imena odgovornih za događaj u Lovasu, je li tako?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: To je bio samo moj odgovor na to da li sam čuo neke priče.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li je tačno da niko od tih lica koje ste pomenuli nije bio ni pripadnik JNA, ni Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Ne, sve su to bili lokalni, bar lica koja sam ja naveo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vi kažete da posle borbi u Vukovaru, da je JNA sprovodila veliki broj Hrvata u prihvatne centre u Srbiji, jer su želeli da ih sklone sa tog područja pošto su se plašili da će lokalni naoružani pripadnici TO u selima oko Vukovara možda da ih pobiju, je li tako?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Nisam tako doslovce naveo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A kako, evo opišite šta ste, šta je bila ta situacija, opišite. Naime, ja vas pitam da li je tačno da su pripadnici JNA spasavali hrvatske civile ili zarobljenike od mogućeg uništenja kojem su mogli biti izloženi od strane lokalnog stanovništva?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Činili su to, a u izjavi što sam ja naveo, govori se o presretanju jednog autobusa i o skretanju s puta drugih autobusa, da bi se izbeglo presretanje autobusa.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To znači da upravo ti na koje ukazujete su pokušali da od vojske otmu zatvorenike, je li tako?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Da u tom, u jednom slučaju tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je poznato da je vojska čak menjala maršrute da ne bi prolazila kroz to mesto gde je bila opasnost da joj neko otme zatvorenike koje je nastojala da skloni, da bi im spasila život?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Da, išli su drugom stranom puta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je, po vašem uverenju, vojska to činila da bi spasila život tih ljudi?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Mislim da da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je bilo više situacija kada je lokalno stanovništvo u takvom slučaju blokiralo put, kada je vojska odvodila ove zatvorenike, da bi ih zaustavili i da bi ih oteli od vojske ili je samo jedan slučaj taj se desio?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Čuo sam da je bilo još par slučajeva, ali ne mogu da potvrdim. Znam sigurno za ovaj jedan slučaj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačno da su povodom događaja u Lovasu oficiri JNA tom prilikom intervenisali kod Vlade SAO Krajine, odnosno SAO Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema protestovali, intervenisali i tako dalje?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Kao što sam naveo za Lovas, čuo sam priče šta se desilo i čuo sam opet priče da je bilo nekog konflikta. Između koga i zašto, ne mogu navesti tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Mislim da ste na otvorenoj sednici govorili o tome da ste 1993. godine postali dobrovoljac u redovima Srpske dobrovoljačke garde Željka Ražnatovića Arkana i da ste otišli u Krajinu.

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je bilo posle pada Maslenice, je li tako?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je bilo praktično posle upada hrvatskih snaga u zaštićenu zonu UN (United Nations), je li tako?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Ne znam da li je to bila zaštićena zona, uglavnom Hrvati su zauzeli Maslenicu i neke dijelove na Velebitu i onda je normalno čitava Republika Srpska Krajina, kninski deo i naš deo, bila je mobilizacija, jer je prije toga bilo neko mirnodopsko stanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je ta Srpska dobrovoljačka garda čiji ste vi bili pripadnik, kada je došla u Republiku Srpsku Krajinu se stavila pod komandu Vojske Republike Srpske, vojske Republike Srpske Krajine?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Da, bili smo odgovorni njima, odnosno od njih smo primali naređenja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li smatrate da su se oni disciplinovano ponašali, izvršavali borbene zadatke i brinuli o bezbednosti teritorije? Ili su oni, odnosno vi tamo išli, palili, pljačkali, ubijali ili bilo šta radili što biste mogli nazvati zločinom?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Ot kako sam ja pripadnik Srpske dobrovoljačke garde to mogu da kažem da je to bila najdisciplinovanija i najodgovornija vojska koja je postojala na ratištu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To i moji podaci govore. Zato sam hteo da proverim da li je po vašem, pošto ste vi bili učesnik, bilo kakav zločin s njihove strane izvršen protiv civilnog stanovništva ili nešto slično?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Čitavo vrijeme dok je trajala dole operacija nismo ni imali kontakta nigde sa hrvatskim civilnim stanovništvom, samo sa našim, jer to su sve bile linijske borbe, odnosno borbe gdje u većini slučajeva nema nenaseljenih mjesta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a pošto su u toj agresiji hrvatske vojske u tim Ravnim Kotarima januara 1993. godine stradala najviše ova srpska sela Islam Grčki, Kaš i Smoković i Srbi iz mešovitih sela, iz Murvice i Crnog, Gornjeg Zemunika i tako dalje i tako dalje, vi ste, u stvari, na to područje tamo došli da biste im pružili zaštitu, odnosno zatvorili mogućnost da se dalje proširi napad na srpska sela, je li to tako?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Da, uspostavili smo liniju i krenuli smo u protivnapad, u vraćanje izgubljenih teritorija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je tada poznato da su i neki vojnici UN tada stradali od hrvatske strane?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Meni lično nije bilo poznato.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, vi ste bili u Republici Srpskoj Krajini u onom kninskom ratištu, od januara do marta 1993. godine kao dobrovoljac, je li tako?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačno da ta dobrovoljačka jedinica i vi na kninskom ratištu niste imali nikakve veze ni sa JNA ni sa Republikom Srbijom, u bilo kakvom pogledu?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Izuzev da su većina, da je dosta ljudi bilo iz Republike Srbije, ostalo sa Srbijom nismo imali ništa, mislim na naše ljude.

SUDIJA MEJ: Dobili smo jednu poruku od tehničke kabine da video traka sada mora da se promeni, tačnije da se zameni. Zbog toga ćemo sada morati da napravimo pauzu da se to uradi, tako da ćemo sada da napravimo pauzu od pola sata.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Da, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U martu 1993. godine, vi ste bili ranjeni i vratili ste se, ali je vaša jedinica tamo ostala još dva meseca, je li tako?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Ne zato što sam bio ranjen, već zbog stare povrede. Bio sam ranjen u stopalo i zbog veoma hladne zime na Velebitu, počeo sam da krvarim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Posle toga, rekli ste da je formirana jedinica nazvana Super Tigrovi. Kada su vas pitali da li su išli u akcije, rekli ste da tih dana nije bilo akcija, je li tako?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Nije bilo vojnih akcija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je bilo nekih drugih, bilo kakvih akcija?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Obezbeđivanje izvjesnih važnih osoba, političkih partija ili političara iz Krajine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda su vas pitali kakve su imali kape. Rekli ste oni su imali crne. Pa su vas onda preciznije pitali, jesu li imali crvene. Vi ste rekli da je crvene beretke nosila jedinica koja se zvala "Crvene beretke", ali da oni nisu bili na tim vašim prostorima, je li tako?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: U to vrijeme nisu bili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Posle ste rekli da su raspušteni, neki su otišli da rade na obezbeđivanju pojedinaca, neki pušteni kući, odnosno jednostavno jedinica je raspuštena, je li tako?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pominjali ste i koliko sam ja shvatio dali neke sertifikate o svom učešću na ratištu, shvatio sam da imate neka dva sertifikata, oba sertifikata su, koliko razumem, iz Republike Srpske Krajine, je li tako?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Jedan iz Republike Srpske Krajine, drugi iz Republike Srpske.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda ovde u vašoj izjavi stoji da vam je naređeno 1994. godine, sredinom, da se javite, vi ste ispravili to da vam nije naređeno, nego ste dobili poziv i da ste mogli da ne odgovorite na taj poziv ili da odgovorite, jednostavno to nije bila naredba, nego ponuda da se uključite u neku jedinicu, je li tako?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Nije bila direktna naredba da sam morao da izvršim to, nego je bilo ako želim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ukoliko želite, znači formirana je neka dobrovoljačka jedinica?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Nije to bilo formiranje dobrovoljačke jedinice, nego naša jedinica koja je bila raspuštena, ponovo se okupljala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali na osnovu dobre volje onih koji su hteli da učestvuju u jedinici, ne na osnovu bilo kakve naredbe, je li tako?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Naravno, nisu se svi odazvali. Ko je htio, htio je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, nije sporno da se radilo o dobrovoljcima. Vi, međutim, kažete da ste onda s tom jedinicom otišli u Autonomnu Pokrajinu Zapadnu Bosnu, u rejon Velike Kladuše.

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da ste tamo imali određene zadatke. Vi kažete na stranici 17 vaše izjave: "Srbi iz same Srbije nisu smeli da se bore na bosanskom ratištu", je li tako?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Ne nisu smjeli, nego regularne jedinice Srbije nisu trebale da budu prisutne na području, gdje smo mi bili. A nije se to odnosilo na populaciju Srba. Ko je htio biti dobrovoljac, mogao je doći uvijek.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ne govorim o dobrovoljcima. Ima 10 miliona stanovnika Srbije, nego govorim o tome da nikakvih jedinica iz Srbije, kako bih rekao, zvaničnih, tamo nije moglo biti.

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Nije smijelo da bude.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tako, dakle, u ovom pogledu nije sporno da se tu radilo o dobrovoljcima kao, koliko sam razumeo, nije sporno da je tu jedinicu angažovala AP Zapadna Bosna i to ne da se bore, nego da pruže instruktažu njihovim borcima, da im pomognu u obučavanju, a ne da neposredno učestvuju u bilo kakvim vojnim aktivnostima, je li tako?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Sam zadatak da dajemo instrukcije posle je došao, a u prvom naletu smo učestvovali u akcijama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ali vi ste juče upravo rekli nisu poštovali naređenje da ne učestvuju u akcijama, već su imali zadatak samo da pomognu, odnosno da obave tu instruktažu, je li to tako ili nije?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Posle je došlo do saznanja da nismo smijeli da učestvujemo u direktnim, da je bilo naređenje da ne učestvujemo u direktnim akcijama, nego indirektno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U ovoj vašoj izjavi piše da ste ostali tamo sve do oslobođenja Velike Kladuše. Međutim, vi ste juče to ispravili i rekli da ste ranije otišli zbog ranjavanja?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Da, ranjen sam 21. novembra.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li vam je, dok ste bili tamo, bilo šta bilo poznato o situaciji u tom rejonu Velike Kladuše i o tome da se stanovništvo Autonomne Pokrajine Zapadna Bosna koje je, u stvari, sve muslimansko, suprotstavljalo ovom, kako bih rekao, ekstremističkom muslimanskom krilu vojske Alije Izetbegovića?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Da. Prije toga je postojala Autonomna Oblast Zapadna Bosna pa su ih korpusovci, znači Peti korpus, jedinice

Alije Izetbegovića, protjerali. Onda je došla ova druga faza kad su uz naše instrukcije vraćali dijelove, šta su izgubili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste tada, pošto ste bili par meseci tamo u tom kraju, išta saznali o zverstvima koje su vršile te jedinice Petog korpusa nad muslimanskim stanovništvom, Petog korpusa ovog Atifa Dudakovića nad muslimanskim stanovništvom Autonomne Pokrajine Zapadna Bosna, nad civilima, borcima Fikreta Abdića i drugim?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Poznato mi je da su svi borci koji su bili pripadnici Zapadne Bosne, a u prvoj fazi zarobljeni od strane korpusa, da su prolazili torturu, da su bili maltretirani i da je velik broj njih i bio ubijen.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li su ti stanovnici Zapadne Bosne bili prijateljski raspoloženi prema vama i da li su oni davali utisak ljudi koji su umereni, koji su bili za zajednički život, koji su želeli da se tu stvari stabilizuju, da se razvije privreda, da se sklopi mir, da li ste išta o tome saznali dok ste bili na tom području?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Mogu vam reći moje lično mišljenje da takvu vrstu ljudi koji su bili korektni i prijateljski raspoloženi nisam upoznao nigdje na ratištu, čak i među mojim ljudima, znači među Srbima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pitani ste u onom delu privatne sednice, pa sad ne znam, gospodine Mej, da li ćete u tom pogledu da tražite da i ovo bude na privatnoj sednici, ali ja idem onim redom kako ...

SUDIJA MEJ: Da, da. Ako se o tom pitanju razgovaralo na privatnoj sednici ...

(privatna sednica)

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Postavljeno vam je nekoliko pitanja u vezi sa dokazima koji ste dali o svom putu od Beograda, preko Bosne do Hrvatske gde ste išli da se borite. I optuženi je nagovestio da nije bilo nikakvih Srba

iz same Srbije koji su se tamo borili. Mogu li samo da pročitam dva pasusa koja se tiču vaše izjave? Na strani 17 kaže se sledeće: "Prešli smo granicu preko mosta u području Bijeljine. Znao sam da postoji embargo i da nikakva oprema niti trupe iz same Srbije ne smeju da se nalaze na teritoriji Bosne i Hercegovine. Međutim, dok smo čekali da pređemo most, čuo sam glasove o tome da čekamo neke pripadnike Ujedinjenih nacija, Ruse poreklom, da stupe na dužnost na mostu, pošto oni mogu da se podmite da nas puste da pređemo". Onda govorite o samom kretanju vašem. Na strani 18 kažete: "Frenki je naredio Crvenim beretkama da ne učestvuju u daljim borbenim akcijama zbog toga što smo pretrpeli izvesne gubitke koje je navodno teško da se opravdaju u izveštajima zbog toga što Srbi iz same Srbije ne bi trebali da budu angažovani na bosanskom ratištu". Da li su ova dva dela vaše izjave tačna?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: U prvom dijelu rekli ste "podmitili Ruse". Ne znam da li sam rekao podmitili, ja mislim da sam rekao da se dogovore s Rusima oko prelaska. U drugom dijelu gde su došli problemi, došlo je zbog problema pogibije pukovnika Mite i pukovnika Koleta, znači teško je bilo opravdati. Ipak, ovaj jedan je bio visoki oficir specijalne jedinice u Erdutu, a izašla mu je slika u čitulji u beogradskim novinama. Posle, iz priče opet, čuli smo da je on bio neki visoki oficir i u Srbiji, u policiji. Tako da zbog tih gubitaka zabranjeno je da se dalje učestvuje u direktnim akcijama.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pitani ste o vašem angažovanju ili neangažovanju u JNA ili MUP-u, ali samo podsetite sudije da li ste dobijali platu za te akcije koje ste izvodili u tim područjima?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: U Kladuši, da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, da, a ta naknada koju ste dobili vam je plaćena odvojeno od vaših dnevnica. U koje vreme, tačnije gde ste dobili tu platu?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Jedan dio plate dobijali smo u samoj Kladuši gdje smo, a drugi dio smo dobijali kad se vratimo u Beograd, u našem štabu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li vi sami znate odakle su stigla ta sredstva iz kojih je vama isplaćena naknada ili ne?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Ne postoji nikakva dokumentacija, izuzev nekog papira koji je bio, gdje smo potpisivali da smo podigli te sume što

smo dobijali. Zna se, opet po priči jer nemam dokumenata, da smo platu dobijali, jedan deo od MUP-a Srbije, a drugi deo je bio od samog Arkana.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gde ste, na kojoj lokaciji ste primili te plate?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Rekao sam jedan dio u Kladuši, jedan dio kad ode se na odmor, u štabu kod Arkana.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. I na kraju vezano za Crvene beretke. Da li smo mi čuli od vas koje je puno ime Frenkija?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Te Crvene beretke koje ste videli, da li znate odakle su došle? Gde je bila njihova baza? Gde su oni inače stacionirani?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Ne mogu navesti tačno gdje su oni bili stalno stacionirani. Uglavnom, vodeći kadar Crvenih beretki je bio povezan za Lipovačkom šumom odakle nam je bila polazna linija. Znači, Beograd - Tara, sa Tare nazad u Lipovačku šumu gdje smo uzeli opremu i krenuli put Bosne. Da li su imali neku stalnu kasarnu ili nešto, ne znam, uglavnom znam da smo krenuli iz te kasarne i da jedan deo oficira je bio u toj kasarni.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zna li da li su te Crvene beretke bili pripadnici neke druge grupe ili su ranije bili pripadnici neke druge grupe ili su oni iz jedne grupe reorganizovani i postali neka druga grupa?

SVEDOK C-020 – ODGOVOR: Priče su kružile da su Crvene beretke pripadnici Državne bezbjednosti Srbije.

TUŽILAC NAJS: Nemam više pitanja. Hvala, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Svedoče C-020, ovim je vaše svedočenje završeno. Hvala vam što ste došli na Međunarodni sud da svedočite. Sada ste slobodni.

TUŽILAC NAJS: Možemo li da se vratimo, kada bude završena ova tehnička procedura, na onaj argument koji smo započeli, na onu raspravu koju smo jutros počeli?

SUDIJA MEJ: Da, imamo vremena do 13.00.

TUŽILAC NAJS: Ta rasprava, tačnije diskusija o primeni Pravila 92bis nije samo važna za ovog svedoka, već je takođe važna za dalji postupak. Treba da vidimo koliko sledećih svedoka može da se podvede pod Pravilo 92bis kada budemo došli do svedoka koji se tiču baze zločina i nekih drugih svedoka, da li oni mogu da se podvedu pod ovo pravilo ili ćemo morati delimično da ih podvedemo pod ovo pravilo ili u celini. Trebalo bi da kažem, što se tiče ovog konkretnog svedoka, da odgovorim na neke izjave zabrinutosti ovde o publicitetu i javnim sednicama, da imamo javnu verziju, verziju za javnost izjave ovog svedoka.

SUDIJA MEJ: Samo da podignemo roletne.

TUŽILAC NAJS: Mogu li da nastavim? Postoji verzija za javnost izjave svedoka koja je evidentirana 16. oktobra i problem koji se pominjao nekoliko puta o tome da su izjave po Pravilu 92bis teške da bi ih optuženi na vreme pregledao, mogu da kažem tim povodom da je ova verzija izjave prilično potpuna sa par stvari koje su izbrisane i da je obelodanjena 16. oktobra. Iako propratni dokumenti još uvek nisu dostupni javnosti, mislim da to neće da bude teško da se organizuje unapred i kada sudije odluče da je to važno, mislim da neće da bude problema da se organizuje da javnosti bude dostupan ovakav materijal. Što se tiče dokumenata, oni su uručeni saradnicima optuženog. On ih je imao 17. oktobra ili je mogao da ih ima. Naravno, to je obiman materijal. Zbog toga i ne radimo pet dana u nedelji, nego imamo slobodne dane, da bismo imali vremena da pregledamo ono šta treba da se pregleda. Mislim da ima nekog nesporeduma, mada ne verujem baš u to, o našim namerama. Naš stav je da je ovaj svedok prilično opširan svedok u svakom slučaju, njegovo glavno ispitivanje čak i ako se ovo prihvati po Pravilu 92bis, oduzelo bi nekoliko dana, možda tri ili čak više. Optuženom, kao i prijateljima suda, su uručene trake i transkripti ovog materijala, transkripti imaju više od hiljadu strana. Oni su uručeni na sledeći način: prijateljima suda 20. septembra, optuženom 2. oktobra. Tokom njegovog svedočenja koje pokriva mnoge oblasti, on će da pokrije mnoge od pitanja koja su izneta ovde na neutralan, dosta direktan način u njegovoj izjavi po Pravilu 92bis. Ja ne želim da kažem da će ovaj svedok da bude dvosmislen, ali što se tiče komentara, njegovih komentara na ove dokumente, one vrste koja je dozvoljena za svedoka, njih će on da iznese u direktnom svedočenju u svakom slučaju. Mi želimo da ovim zahtevom za prihvatanje dokaza po Pravilu 92bis prosto uštedimo dva dana svedočenja

zbog toga što sve to može da se pokrije ovim dokumentima koji govore o osnovnoj strukturi događaja. Za neke svedoke vrlo je bitno, a ovo je jedan od takvih svedoka, da imamo jednu standardnu biblioteku materijala koju svi možemo da koristimo. Druga alternativa je da iskoristimo dva dodatna dana da se ovaj materijal uvede i onda će da bude lakše za sve nas da se ovaj materijal pokrene u unakrsnom ispitivanju.

SUDIJA MEJ: Ovde se, čini se, radi o dva pitanja: jedno može da bude važno za pravilo, a drugo je možda važno za Predmet, ali se ne tiče striktno pravila. To šta ja shvatam, prijatelj suda je izneo dve bitne poente: on, pre svega, kaže da ovi dokumenti imaju veze sa jednim ključnim pitanjem u dokazima Tužilaštva, konkretno o stvaranju SAO Krajine, a kao drugo, on kaže, koliko sam ja shvatio, da vi treba svoje dokaze da izvodite kroz dokumente, ali ne samo kroz dokumente. I koliko sam ja shvatio, on kaže da radeći to, treba da kažete šta je bitno, a šta ne, a ne samo da nam dajete ta dokumenta da ih čitamo.

TUŽILAC NAJS: Siguran sam, kad je ovo drugo u pitanju, da će stvari koje su od izuzetne važnosti da budu razrađene koliko to bude važno za našu tezu. Međutim, nije potrebno da se previše, da se prođe kroz sve ove dokumente pojedinačno kako bi se videla čitava struktura.

SUDIJA ROBINSON: Ja ne verujem da on mora da prođe sve te dokumente, ali moramo da imamo na umu činjenicu da se optuženi ne zastupa i moramo da imamo na umu isto tako princip pravičnosti. Meni se čini da ova stvar ne samo da je važna za vašu tezu, već i kada je riječ o Pravilu 92bis, ona govori o stvarima koje su relevantne za vojni, istorijski i politički kontekst, a ne radi se samo o kontekstu, radi se o značaju, centralnom pitanju vaše teze. I mislim da ponovo moramo da se zapitamo, da li je pravično prema optuženom koji nije pravno zastupan, da postupite na taj način. Potrebno je da on ima vrlo jasno saznanje i da bude obavešten o tome šta je vaša teza protiv njega. Ako se vode direktno svedoci s vaše strane, ako se oni direktno saslušavaju i ako su značajne teme naznačene, mislim da bi to poboljšalo pravičnost suđenja ovom optuženom. Ja ne mislim da je potrebno da se ide kroz sve te dokumente. Međutim, možda biste mogli da prođete kroz dva ili tri dokumenta putem ovog svedoka, odnosno da napravite jedan izbor.

TUŽILAC NAJS: Da, ne sumnjam da će u nekom trenutku da bude reči direktno s njim o dokumentima, po odeljcima i u raznim stadijumima, ali nije potrebno i uz dužno poštovanje, tu se ne slažem s vama, časni Sude, nije potrebno da se sada primeni jedna metodološka vežba koja će da nam uzme previše vremena u smislu prethodnog čitanja ovog materijala, jer su oni svi izneti na vrlo neutralan i nepristran način, u skladu sa 92bis. Vratću se na ono šta ste pre rekli. Mi znamo, iz iskustva rada po Pravilu 92bis, da postoje neki delovi izjave koji će da budu na adekvatan način rezimirani od strane zastupnika, da kada se odluči da postoji jedan deo svedočenja za koji je prikladno da se da *viva voce*, onda to tako treba i da se uradi, jer i u pravilu se navodi da to mora da bude jasno naznačeno optuženom od početka, odnosno da mu se ukaže na relevantan paragraf, deo izjave i tomu slično. Ako se ova izjava prihvati, ako je Sud unapred pročita zajedno sa dokumentima koji su dostupni i javnosti i ako se zatim svedok sasluša onako kako smo mi predložili, na primer ako se sasluša jedan ili dva dana, dva ili tri dana u smislu glavnog ispitivanja, vi na kraju možete da kažete "pa dobro, nema potrebe da idemo korak po korak kroz svo ovo svedočenje i možda bi ipak bilo daleko povoljnije da se neki drugi delovi daju *viva voce* pre unakrsnog ispitivanja". Da se vratim na ono prvo šta ste rekli. Lista činjenica u pogledu Pravila 92bis nije zaključena, to je samo jedan primer i prijatelji suda i ne tvrde da ovaj materijal ne spada pod odredbe Pravila 92bis. Naime, ovaj materijal je ili od istorijske ili političke važnosti, dakle, predstavlja istorijsku odnosno političku pozadinu događaja i tu se ne slažem sa stavom koji je iznelo Pertresno veće ili je dovoljno analogno za to da može da se primeni Pravilo 92bis. Šta se ovde događa? Jednostavno se iznose standardni dokumenti, dokumenti koji su dostupni javnosti. Naime, tu je javnosti dostupna verzija događaja, formiranje entiteta, datumi i tome slično.

SUDIJA MEJ: Da, ali iznet je argument da je ovo od centralne važnosti za vašu tezu protiv optuženog. Molim vas da se na to osvrnete i ako je to tako, onda Pravilo 92bis ne može da se primeni.

TUŽILAC NAJS: Da, pitanje je šta se dogodilo nakon što su se ovi entiteti stvorili, a ne samo stvaranje ovih entiteta. Dakle, mi ne smatramo da je samo stvaranje ovih entiteta kriminalno, niti smo mi tako naveli u svojoj optužnici. Mi smatramo da je kriminalno ono šta se kasnije dogodilo. Naravno, možemo da osporavamo raznorazne definicije, može tu da bude

nekakvih sivih područja. To su sve stvari o kojima možemo da raspravljamo, ali ovo samo po sebi nije navedeno kao optužba protiv optuženog, dakle stvaranje tih entiteta. I iz tih razloga mi smatramo, časni Sude, da je ovo materijal koji bi trebao, morao da se prihvati na način da se uštedi vreme. Postoji čitav niz jemstava koji su nam na raspolaganju ukoliko Pretresno veće bude smatralo da, u odnosu na ovaj ili onaj paragraf, bi bilo bolje *viva voce* da se sasluša svedok pre unakrsnog ispitivanja. Nema nikakve štete koja bi mogla da bude naneta pravu optuženog da unakrsno ispituje svjedoka. On već dugo ima materijal, njegovi saradnici su dobili materijal, oni to mogu da pročitaju. Neće da bude naneta nikakva šteta njegovim pravima. Naravno, unakrsno ispitivanje biće vremenski ograničeno, ali Pretresno veće je, uopšteno govoreći, primenilo politiku ograničavanja vremena unakrsnog ispitivanja koje se poklapa sa vremenom glavnog ispitivanja. E sada pitanje je da li se vreme unakrsnog ispitivanja treba povezati sa potrebom optuženog da se osvrne na tezu koju mi iznosimo protiv njega. Verujem da Pretresno veće neće da ga liši tog prava i da će mu dati odgovarajuću mogućnost da to uradi u vezi sa ovim svedokom. Vas neće da iznenadi, časni Sude, ako vam kažem i apelujem u tom smislu na vas, u svetlu ispravnosti primedbi koje je izneo sudija Mej (May), da mi moramo da nađemo u ovakvom Predmetu načine da postupamo efikasno, čak i inovativno i kako nema potrebe da se svi pisani dokazi na ovaj način obrade. Naravno, svi dokazi su važni kada je u pitanju kredibilitet. Međutim, u većini slučajeva ovo su dokumenti, ako ne i svi koji su javnosti pristupačni i ne bi trebali da budu sporni. Svedok će o tome da govori, da iznosi svoje komentare i on će o tome ad govori *viva voce* u svakom slučaju. Osim ako moje kolege nemaju šta da dodaju, osim ako oni ne misle da bih ja trebao još nešto da dodam, ja bih zaključio s tim da ćemo na ovaj način da uštedimo vreme Pretresnom veću i da ovaj postupak neće ni na koji način da nanese štetu ovome suđenju. U svakom slučaju, čak i ako budete u jednom trenutku smatrali da nije ispravan, mi uvek možemo to u hodu da ispravimo.

SUDIJA KVON: Dakle, vama je na umu jedino vreme?

TUŽILAC NAJS: Ne, ne, nikako. Mislim, ako bi nam to bilo najpreče, onda biste mogli opravdano da nas kritikujete zbog toga.. Ja znam da je i Pretresno veće zainteresovano za uštedu vremena, pa nam je tako nešto vrlo visoko na listi prioriteta. Mislim da je važno da se koriste ispravne metode za razmatranje dokaza. Pravilo 92bis predviđa jednu metodu u odnosu

na ovog svedoka, jer u jednom modernom sudu bez porote, obrazovane profesionalne sudije, ne mislim nikoga, naravno, da uvredim, su u stanju da procesuiraju veliku količinu materijala i nije potrebno da se sve uživo iznese pred sudom. Mislim da je to najefikasniji način postupanja.

SUDIJA KVON: Pre nego što prekinemo s radom za danas, dozvolite da još kažem nešto u vezi s vremenom. Kao što znate, ovo Pretresno veće dozvoljava optuženom određeno vreme za unakrsno ispitivanje koje se uvek poklapa s vremenom koje tužilac potroši na glavno ispitivanje svedoka. Stoga, ako se deo svedočenja bude proveo u obliku 92bis, onda se optuženom možda može dogoditi da dobije manje vremena nego što bi ga imao da svedok svedoči *viva voce*. Ja bih hteo da vi to imate na umu, kao Tužilaštvo. Ne znam da li ste tražili da se ovo sredi, ovo pitanje u odnosu na ovog svedoka.

TUŽILAC NAJS: Ja sam već dotakao to pitanje i mi ćemo, mislim, na to morati da se vratimo u jednom drugom kontekstu. Ako sam dobro shvatio, ako optuženi nije zastupan i ako je prihvatio stav koji jeste prema ovom Pretresnom veću, onda je to jedno praktično pravilo stvoreno u hodu, da se vreme unakrsnog ispitivanja poklapa sa vremenom glavnog ispitivanja i nema nikakvog razloga za izuzetak. Kada se radi o materijalu po Pravilu 92bis, naravno da tu u pitanje dolaze drugačiji obziri i kao što sam ja već rekao, pravo vreme koje se optuženom mora da se da je vreme koje zaisi od dokaza koji su sprovedeni putem nekog svedoka pred Pretresnim većem.

SUDIJA MEJ: Ja mislim da to nije toliki problem. Mi, naravno, možemo da produžimo vreme za unakrsno ispitivanje ako se uverimo da je to zaista potrebno, ako se izjava usvoji po Pravilu 92bis, ali ipak treba da izbegnemo neke staromodne prakse, a jedna od njih zahteva da se svi dokazi izvedu usmeno. Imamo još samo jedan minutu. Gospodin Kej možda želite nešto da kažete?

SUDIJA KVON: Samo trenutak. Kažete dva dana za glavno ispitivanje?

TUŽILAC NAJS: Ne, tri, ali sobzirom na ovaj materijal, može da se dogodi da čak i pet dana bude potrebno za glavno ispitivanje ovog svedoka.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Kej.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Vidim iz tužiočeve dokumentacije da bi mnogi dokumenti mogli da se preskoče, odnosno da ne zahtevaju puno vremena, kao što je imenovanje ministara. Međutim ...

SUDIJA MEJ: Da, postoji dokument kao što je statut. Zašto bismo mi trebali da slušamo svedočenje o statutu?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Statut i ustav, ako sam dobro shvatio, svedok će i ovako i onako o tome da govori, prema tome, ako to sad ukinemo iz ovog dela, onda ne znam šta će da se dogodi. Tužilac je jasno rekao da će on da se poziva na te dokumente za vreme ispitivanja svedoka.

SUDIJA MEJ: Zar ne bismo mogli da dođemo do jednog razumnog kompromisa? Zašto ovaj deo svedočenja ne bi mogao da bude vođen putem sugestivnih pitanja, doslovce?

PRIJATELJ SUDA KEJ: Mi imamo vrlo labava pravila u pogledu toga. Postoji čitav niz dokumenata u vezi sa kojima pitanja mogu da se postavljaju na sugestivan način, ali ako pogledate paragraf 6 optužnice, na primer, videćete na koji način je tužiočeva teza tu izneta i videćete da se neki ovi dokumenti na vrlo konkretan način vezuju za taj paragraf optužnice. Dakle, "nasilno premeštanje većine hrvatskog i drugog nesrpskog stanovništva, da postanu stanovnici nove države pod srpskom dominacijom putem počinjenja zločina u suprotnosti sa članovima 2, 3, 5" i tako dalje, i tako dalje.

SUDIJA MEJ: Šta bi vam bilo od pomoći u smislu identifikacije dokumenata koji su od značaja za to konkretno? Mi ne zasedamo ni sutra, ni u petak i onda to možete da obradite, a mi ćemo našu odluku i ovako i onako da donesemo tek u utorak, jer ovo je vrlo važno. A ako postoji nešto za šta treba da se da iskaz *viva voce* onda to treba jasno da se kaže, ali ja sad tu govorim na uopšten način, meni se ne čini da svo ovo svedočenje mora da bude dato uživo. Možda postoje neki konkretni dokumenti koji moraju da se obrade tako, ali ne svi.

SUDIJA ROBINSON: Da, pogotovo ako se pozivate na optužnicu.

SUDIJA MEJ: U redu, hvala. Nastavljamo s radom u utorak ujutro.